

AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖILLÄ KANSALLISTA ARVIOINTITIETOA

**KANSALLINEN NÄYTTÖPERUSTEINEN
OPPIMISTULOSTEN ARVIOINTI-
JÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISHANKE
KOPPI 2002–2007**

Opetushallitus/Arviointi

ISBN 952-13-2725-1 (nid.)
ISBN 952-13-2726-X (pdf)
ISSN 1237-6590

Painopaikka: Edita Prima Oy, Helsinki 2006

SISÄLTÖ

Näytöt ammatillisiin perustutkintoihin	5
Näyttöjärjestelmän tarkoitus	5
Näytöt koulutuksen laadun kehittäjinä	6
Kansallinen oppimistulosten arviointi osaksi näyttöjärjestelmää	6
Kehittämishankkeen kuvaus	7
Aikataulu ja kehittämistyön eteneminen 2002–2007	11
Tuloksia ja johtopäätöksiä arviointikokeilusta	13
Arviointistrategian kehittämisen painopistealueet ja toimenpiteet 2004–2007	14
Tuki ja ohjaus näyttöjärjestelmään siirryttäessä	16
LIITE 1 Arviointijärjestelmän ja arviointikäytäntöjen kehittämiprojektit	17

KANSALLINEN NÄYTTÖPERUSTEINEN OPPIMISTULOSTEN ARVIOINTIJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISHANKE - KOPPI 2002–2007

NÄYTÖT AMMATILLISIIN PERUSTUTKINTOIHIN

Ammatillisiin perustutkintoihin liitetään näytöt osaksi opiskelijan arviointia. Uudet säädökset tulevat voimaan vuoden 2006 alusta. Koulutuksen järjestäjien tulee ottaa ammatillisten perustutkintojen näytöt eli *ammattiosaamisen näytöt* käyttöön elokuusta 2006 alkavasta koulutuksesta.

Ammatillisiin perustutkintoihin liitettävää näyttöjärjestelmää kehitetään valtakunnallisissa Opetushallituksen koordinoimissa pilottihankkeissa ja kehittämisprojekteissa vuosina 2002–2007. Kehittämistyö ja kokeilutoiminta on toteutettu pääasiassa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuella. Näyttöjä koskevia uusia säädöksiä ja opetussuunnitelman perusteiden muutoksia on valmisteltu kehittämistyön yhteydessä ja uudet säädökset tulevat voimaan vuonna 2006 (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 601/2005 ja Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta A 603/2005). Opiskelijan arvioinnin muutoksista ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta on tehty tarkennukset myös opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 30.9.2005).

Ammattiosaamisen näyttö on työtilanne tai työprosessi, jossa opiskelija osoittaa osaamistaan ja työelämän edellyttämää ammattitaitoa tekemällä käytännön työtehtäviä työpaikalla tai oppilaitoksessa. Näytössä arvioidaan opetussuunnitelman perusteiden tavoitteissa määritettyä ammatillista osaamista. Näytöt suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan oppilaitosten ja työelämän yhteistyönä. Jokaisen opintokokonaisuuden keskeinen osaaminen tulee arvioida näytöllä. Näytön arviointi perustuu arviointikeskusteluun, johon osallistuvat opettaja, opiskelija ja työpaikkaohjaaja. Koulutuksen järjestäjien tulee liittää näytöt osaksi omia opetussuunnitelmiaan. Koulutuksen järjestäjät asettavat myös monijäsenisen toimielimen, joka ohjaa ja valvoo näyttöjen toteuttamista. Ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat koko koulutuksen ajalle ja ovat osa koulutusta ja ammattiin oppimista. Opiskelija tekee useita näyttöjä opintojensa aikana.

NÄYTTÖJÄRJESTELMÄN TARKOITUS

Näyttöjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa ja kehittää ammatillisen koulutuksen laatua. Uudistuksella pyritään lähentämään ammatillista koulutusta ja työelämää toisiinsa sekä varmistamaan, että koulutus täyttää sille asetetut tavoitteet ja tuottaa työelämän edellyttämää osaamista. Näyttöperusteinen arviointi myös monipuolistaa opiskelijan arviointia ja tuo työelämän edustajat entistä enemmän mukaan ammattitaidon arviointiin. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton tarkoituksena on myös yhtenäistää opiskelijan arviointia ja tuottaa tietoa oppimistuloksista sekä opetussuunnitelman perusteiden, koulutuksen järjestäjän omien opetussuunnitelmien, opetusjärjestelyiden sekä ohjaus- ja tukitoimien toimivuudesta. Näyttöjärjestelmän tuottamaa tietoa on tarkoitus hyödyntää koulutuksen kehittämisessä sekä kansallisella että koulutuksen järjestäjän tasolla.

NÄYTÖT KOULUTUKSEN LAADUN KEHITTÄJINÄ

Ammattiosaamisen näyttöjä on kehitetty **ammattillisen koulutuksen laadun varmistamiseksi**. Näytöt ovat osa opiskelijan arvioinnin, opetusjärjestelyiden sekä opiskelijoiden ohjaus- ja tukitoimien kehittämistä. Näytöt edistävät koulutuksen **työelämä-lähtöisyyttä**, sillä näytöt suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan työelämäyhteistyönä. Ne luovat myös uusia mahdollisuuksia paikallisen tason yhteistyöhön oppilaitosten ja työpaikkojen välillä sekä mahdollisuuden yhteisarviointiin, jossa työelämän näkemys saadaan osaksi osaamisen arviointia. Näytöt edistävät myös opiskelijan työelämäyhteyksiä sekä opettajat että työpaikkaohjaajat saavat näytöistä palautetta oman työn kehittämiseksi.

Arvioinnin tulee tuottaa myös oppimista ja osaamista. Ammattiosaamisen näytöt toteutetaan koko koulutusprosessin ajalla, jolloin ne ovat **osa ammattiin oppimista**. Näytöillä on mahdollista osoittaa ja arvioida työelämän edellyttämää laaja-alaista ammattillista osaamista. Näyttö antaa palautetta opiskelijan vahvuuksista ja kehittämistarpeista ja edistää opiskelijan ammattillista kasvua, kun hän pystyy näytössä hyödyntämään opintokokonaisuudessa ja työssäoppimisjaksolla oppimiaan asioita.

Ammattiosaamisen näyttöjen hyväksyty suorittaminen on edellytyksenä tutkintotodistuksen saamiselle. Opiskelijoilla tulee olla **yhdenvertaiset mahdollisuudet** osoittaa osaamisensa näytöissä. Ammattiosaamisen näyttöjen tulee olla riittävän vertailukelpoisia riippumatta siitä, missä näyttö on toteutettu. Näyttöjen laadun varmistamiseksi on näyttöjen suunnittelulle, toteutukselle ja osaamisen arvioinnille asetettu laatuvaatimuksia. Näyttöjen toteuttamista varmistetaan muun muassa sillä, että monijäseninen toimielin hyväksyy koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman osana suunnitelman näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista sekä päättää näyttöjen arvioijista. Kansalliset ammattiosaamisen näyttöaineistot ovat suosituksia laadukkaiden näyttöjen toteuttamiseksi.

Arvioinnin tulee olla **tavoitelähtöistä ja kriteeriperusteista**. Ammattiosaamisen näytöissä arvioitava osaaminen on määritetty ennalta, samoin arvioinnin kriteerit. Tällöin kaikki osapuolet voivat olla osallisina arviointiprosessissa ja kantaa siitä vastuun. Selvästi tiedossa olevat tavoitteet ja arvioinnin perusteet antavat opiskelijalle hyvät mahdollisuudet suunnitella ja vaikuttaa omaan oppimiseensa.

Ammattiosaamisen näyttöjen arviointi opettajien, työelämän edustajien (työpaikkaohjaajien) ja opiskelijan **yhteisarviointina** varmistaa arvioinnin osuvuutta ja vastaavuutta asetettuihin tavoitteisiin ja työelämän vaatimustasoon. Yhteisarviointi yhdenmukaistaa kriteerien tulkintaa ja lisää eri osapuolten sitoutumista jo näyttöjen suunnitteluvaiheeseen.

KANSALLINEN OPPIMISTULOSTEN ARVIOINTI

OSAKSI NÄYTTÖJÄRJESTELMÄÄ

Edellä esitettyihin tavoitteisiin pääsemiseksi on näyttöperusteisen opiskelijan arvioinnin rinnalla kehitetty uudenlaista kansallista oppimistulosten arviointia, joka olisi mahdollista liittää osaksi näyttöjärjestelmää. Kansallista arviointia on tarkoitus kehittää niin, ettei se ole irrallinen järjestelmä, vaan liittyy kiinteästi oppilaitosten tavanomaiseen toimintaan, antaa säännöllistä palautetietoa, tukee ja ohjaa itsearviointia ja kannustaa kehittämistyöhön. Arvioinnin tulee perustua luottamukseen ja kaikkien osapuolten osallistumiseen arviointitiedon tuottamisessa.

Kansallisen oppimistulosten arvioinnin tavoitteena on tuottaa valtakunnallista arviointitietoa koulutuksen laadusta ja tuloksista. Oppimistulosten arviointijärjestelmän avulla tuotetaan tietoa erityisesti koulutuksen vaikuttavuudesta. Tällöin tuotetaan tietoa siitä, miten hyvin opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet on saavutettu. Arviointitiedon tulee olla luotettavaa ja vertailukelpoista ja sen avulla pyritään lisäämään koulutuksen läpinäkyvyyttä. Kansallisen oppimistulosten arvioinnin tavoitteena on koulutuksen laadun parantaminen ja oppimistulosten jatkuva kehittäminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen varmistaminen.

Opetushallitus on tehnyt useita ammatillisen koulutuksen arviointeja. Tähän mennessä valtakunnallisen arviointitiedon tuottamiseksi on käytetty tehtäväsarjoja, kokeita, mittareita ja testejä, jotka on toteutettu ns. kansallisina kokeina. Kansalliseen arviointiin liittyviä kokeita on järjestetty vuodesta 1995 alkaen. Tarkoituksena on selvittää, onko mahdollista luopua aikaisemmasta erillisestä kansallisiin kokeisiin perustuneesta arviointitavasta ja tuottaa käyttökelpoista arviointitietoa suoraan näytöistä.

Arviointitiedon tulee olla käyttökelpoista ja hyödyllistä kaikille osapuolille. Tietoa tuotetaan koulutuksen järjestäjille itsearviointia varten, jotta ne voivat jatkuvasti kehittää toimintaansa oppimistulosten parantamiseksi. Arvioinnin avulla tuetaan oppilaitoksia ja opettajia opetuksen kehittämistyössä. Työelämä puolestaan tarvitsee tietoa siitä, millaista osaamista koulutus tuottaa ja mitä opiskelijat osaavat työelämään siirtyessään. Oppimistulosten arviointitietoa käytetään koulutusta koskevassa kansallisessa ohjauksessa ja päätöksenteossa.

Myös arvioinnin yleiset periaatteet ovat järjestelmän kehittämisen lähtökohtana: arviointitiedon tulee olla monipuolista, luotettavaa ja sen tulee perustua systemaattiseen tiedonkeruuseen ja analyysiin.

KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS

ARVIOINTIMALLIN PERIAATTEET

Oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittämishankkeessa on vuodesta 2002 kehitetty ja testattu arviointimallia, jossa lähtökohtana on integrointi ammatillisen perustutkintojen näyttöihin. Testattavassa mallissa arviointitieto saadaan paikallisista koulutuksen järjestäjän toteuttamista näytöistä. Erillisiä tehtäviä tai näyttöjä ei kansallista arviointia varten organisoida, vaan arviointitieto tuotetaan opintokokonaisuuksien näytöistä. Kansalliset tutkintokohtaiset ammattiosaamisen näyttöaineistot ohjaavat näyttöjen toteuttamista ja korvaavat näin aikaisemmat yhtenevät tehtävät tai kokeet. Näyttöaineistoissa määritetään arvioitava osaaminen ja arviointikriteerit näyttöön. Laadunvarmennusprosessin avulla varmistetaan arviointitiedon ja arviointikäytäntöjen luotettavuus, osuvuus ja vertailukelpoisuus. Mallia testataan arviointikokeiluissa.

Testattavan arviointimallin periaatteet:

- Arviointi integroidaan osaksi näyttöjärjestelmää
- Arviointitieto tuotetaan paikallisesti toteutetuista näytöistä
- Näyttöaineistot ohjaavat näyttöjen toteuttamista
- Laadunvarmennus kohdistuu näyttöjen toteuttamis- ja arviointiprosessiin
- Arviointitulosten palautejärjestelmä tukee kehittämistyötä ja koulutuksen järjestäjän itsearviointia
- Vertaisarviointia toteutetaan osana laadunvarmennusta.

Kehittämishankkeen keskeisiä kysymyksiä ovat: Mikä on näyttöjen rooli kansallisessa arvioinnissa, millaista laadunvarmennusta tarvitaan riittävän yhdenmukaisuuden takaamiseksi ja millaisia käytännön ongelmia ilmenee toteutettaessa näyttöperusteista kansallista oppimistulosten arviointia.

LAADUNVARMENNUS

Laadunvarmennus kohdistuu koko prosessiin opetussuunnitelmista ja näyttöaineistoista näyttöjen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Laadunvarmennusta varten laaditaan arviointikriteeristö näyttöprosessiin. Myös kansalliset näyttöaineistot on laadunvarmennettu ennen niiden käyttöönottoa. Näiden lisäksi järjestetään vertaisarviointipalavereita ja tehdään arviointikäyntejä oppilaitoksiin ja työpaikoille. Vertaisarvioinnin tarkoitus on varmistaa arvioinnin laatua ja tuottaa palautetta arviointikäytäntöjen kehittämiseksi.

Yleiset laatuvaatimukset ovat seuraavat:

- **Opetussuunnitelmaperusteisuus:**
Osaamisen arvioinnin kohteet ja kriteerit vastaavat opetussuunnitelman perusteita
- **Työelämälähtöisyys:**
Näyttöjen suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi toteutetaan oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä
- **Tavoitelähtöinen ja kriteeriperusteinen opiskelijan arviointi:**
Näytön arvioinnille on asetettu ennalta arvioinnin kohteet ja kriteerit, jotka ovat kaikkien osapuolten tiedossa
- **Laaja-alaisen osaamisen arviointi:**
Näytöissä tulee arvioida toiminnallista, tiedollista, sosiaalista ja reflektiivistä osaamista
- **Yhteisarviointi:**
Näyttöjen arviointiin osallistuvat opettaja, työelämän edustaja ja opiskelija
- **Dokumentoinnin yhdenmukaisuus ja läpinäkyvyys:**
Näyttöjen arviointi dokumentoidaan kaikissa tutkinnoissa yhdenmukaisella tavalla.

Laatuvaatimukset asetetaan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmien sekä näyttöaineistojen sisällölle ja rakenteelle, näyttöympäristölle, arvioinnin kohteille ja kriteereille sekä arviointikäytännölle ja arviointitiedon dokumentoinnille. Laatuvaatimukset koskevat sekä kirjallista aineistoa (opetussuunnitelmia ja näyttöaineistoja) että näyttöjen ja arvioinnin käytännön toteuttamista. Seuraavalla sivulla ovat laadunvarmennuksen kohteet, joita on testattu arviointikokeilussa.

QUALITY REQUIREMENTS THAT HAVE TO BE DEFINED

The schools' material	Skills test materials	Test implementation
<ul style="list-style-type: none"> - Organizer's curriculum - Evaluation targets and criteria - Evaluation practice - Documentation	<ul style="list-style-type: none"> - Content and structure of the material - Test environment - Evaluation targets and criteria - Evaluation practice - Documentation	<ul style="list-style-type: none"> - Planning of tests - Test environment - Evaluation targets and criteria - Evaluators - Documentation

Kuvio 1 Laadunvarmennuksen kohteet

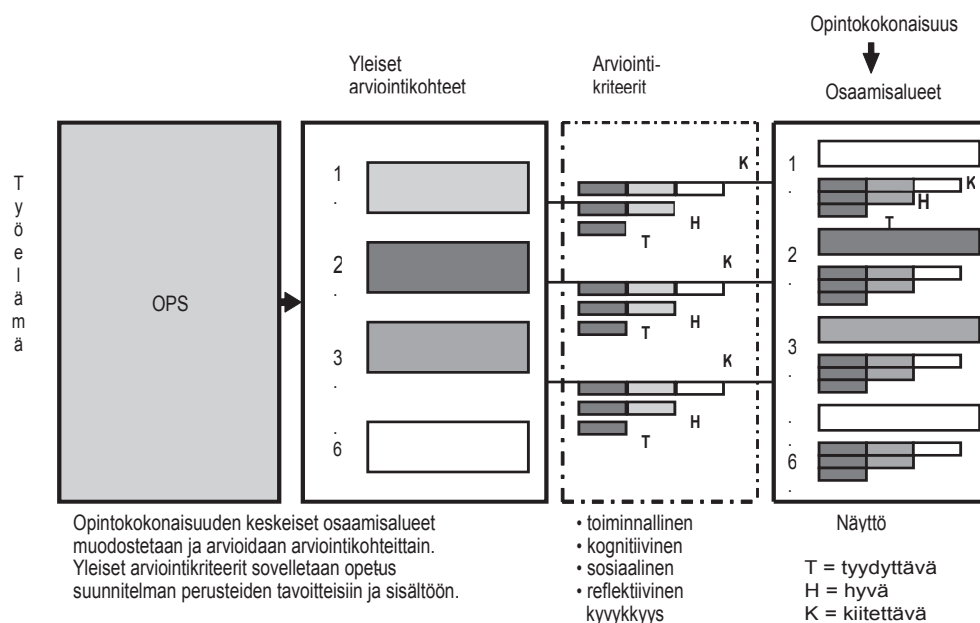
OSAAMISEN ARVIOINTI NÄYTÖSSÄ

Oppimistulosten arviointi kohdistuu laaja-alaiseen ammatilliseen osaamiseen eli **toiminnallisen** osaamisen, **tiedollisen** osaamisen, **sosiaalisen** osaamisen ja **reflektiivisen** osaamisen arviointiin. Arvioinnin kohteena on sekä osaaminen että osaamista tuottavat prosessit.

Arvioinnin lähtökohtana on opetussuunnitelman perusteissa määritetty työelämän edellyttämä ammattitaito. Edellä esitetyt osaamisen ulottuvuudet saavat sisällön kunkin perustutkinnon opetussuunnitelman perusteiden yleisistä tavoitteista sekä opintokokonaisuuksien tavoitteista ja keskeisistä osaamisalueista.

Oppimistulosten arvioinnissa yleiset arvioinnin kohteet ja kriteerit näytöissä ovat kaikilla aloilla samat. Arviointi kohdistuu työmenetelmien, välineiden, materiaalin ja työprosessin, työturvallisuuden ja työn perustana olevan tiedon hallintaan. Myös kaikille aloille yhteisen ydinosaamisen taitojen saavuttaminen sekä yhteisten painotusten valmiuksia arvioidaan. Näyttöperusteista arviointia varten on laadittu yleiset kuvaukset arvioitavasta osaamisesta sekä niille kolmiportaiset arviointikriteerien kuvaukset opintokokonaisuuksittain.

**OPPIMISTULOSTEN ARVIOINTIJÄRJESTELMÄN
INTEGROINTI NÄYTTÖJÄRJESTELMÄÄN**
Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Kuvio 2 Arvioinnin kohteiden ja kriteerien määrittäminen opintokokonaisuuksien näytöissä

PROSESSIKESKEINEN KEHITTÄMINEN

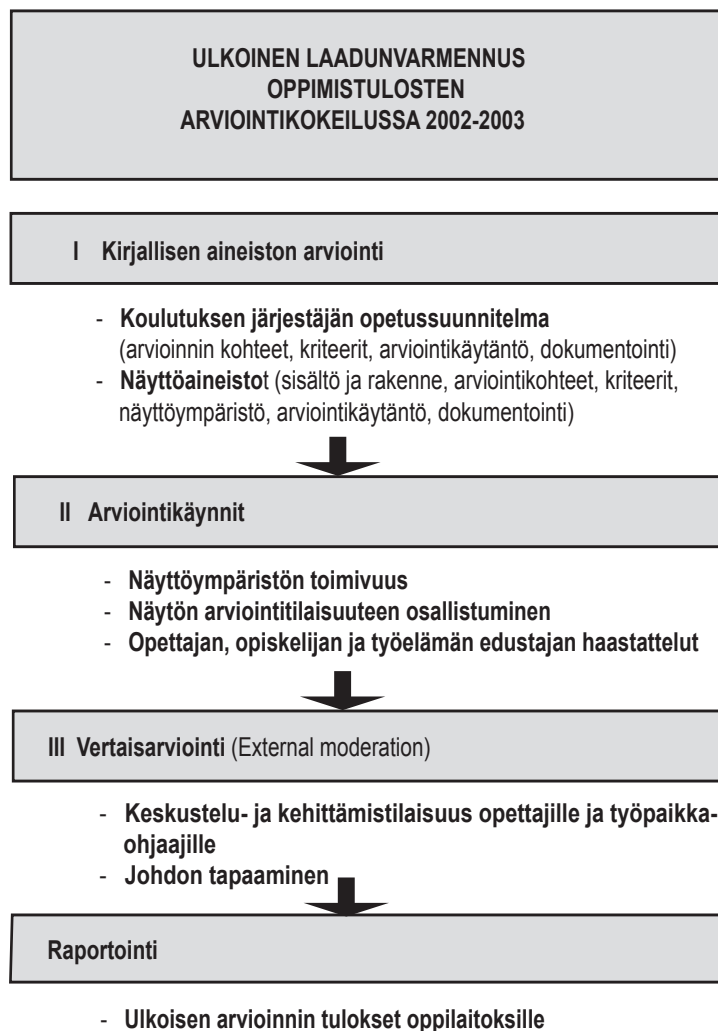
Kehittämistyössä sovelletaan ns. prosessikeskeistä kehittämisstrategiaa, jolloin kehittämistilanne pyritään pitämään avoimena ja tavoitteita ja strategiaa muokataan prosessin edetessä. Prosessikeskeiseen kehittämiseen liittyy toimintatutkimuksen kaltainen lähestymistapa, jossa kehittämistoiminnasta nousevia kysymyksiä ja ongelmakohtia tarkastellaan, tutkitaan ja ratkaistaan yhdessä eri osapuolten kanssa. Kehittäjinä ovat kaikki, joihin toiminta kohdistuu. Kehittäminen pohjautuu käytännön toimintaan ja etenee kokonaisvaltaisesti koskettaen monia osapuolia. Hanke toteutetaan yhteistyössä näyttöjärjestelmän kehittäjien, ammatillisten oppilaitosten, työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä tutkimuslaitosten ja kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa. Toimintaa muutetaan prosessin aikana, mikä jo kehittämisvaiheessa parantaa toiminnan laatua. Prosessinohjausta varten on säännöllisiä, organisoituja ja yhdessä sovittuja ja nimettyjä yhteisiä foorumeja (esimerkiksi palavereita, kokouksia, työryhmiä, asiantuntijatiimejä, vertaisryhmiä ja seminaareja), joissa on mahdollista ohjatusti ja tavoitteellisesti pysähtyä yhdessä tutkimaan elettyä ja tehtyä sekä jakamaan kokemuksia ja oppimaan toinen toisilta. Prosessinohjauksen avulla siirrytään konkreettisista kokemuksista yleisempiin tulkintoihin ja jäsenyyksiin, esimerkiksi valtakunnallisiin sovellutuksiin.

Toinen keskeinen kehittämisperiaate on vertaisarvioinnin ja -palautteen hyödyntäminen koko kehittämisprosessin ajan. Yhteiset foorumit mahdollistavat toinen toisilta oppimisen, samoin kirjalliset palautteet. Monia kehittämishankkeen keskeisiä vaiheita on kehitetty oppilaitosten, työelämän edustajien ja asiantuntijoiden vertaisryhmissä, jolloin vertaiskumppaneista muodostunut ryhmä arvioi toistensa ehdotuksia ja tekee suosituksia kehittämistyötä varten.

AIKATAULU JA KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN 2002–2007

Näyttöperusteista arviointijärjestelmää kehitetään Opetushallituksen organisoimassa ”Koppi” -hankkeessa useissa valtakunnallisissa projekteissa. Hankkeessa on toteutettu 2002–2003 arviointikokeilu (Pilotti I), jossa testattiin uutta arviointimallia ja kehitettiin laatuvaatimuksia näyttöjen toteuttamiseen ja arviointiin. Arviointikokeilussa tuotettiin oppimistulokset noin neljästä sadasta näytöstä kolmelta eri alalta. Kokeilun pohjalta esitettiin vaihtoehtoja arviointitiedon kokoamiseksi näytöistä kansallista arviointia varten.

Arviointikokeilussa testattiin myös laadunvarmennusjärjestelmää, jossa kaikki arviointikokeilussa mukana olleet oppilaitokset osallistuivat **ulkoiseen laadunvarmennukseen**. Oppilaitosten kirjallinen materiaali (opetussuunnitelmat, arviointi- ja näyttösuunnitelmat ja muu näyttöihin ja arviointiin liittyvä aineisto) arvioitiin. Ulkoisen laadunvarmennuksen kohteena olivat myös ne kansalliset näyttöaineistot ja oppilaitoksen omat näyttöaineistot, joiden pohjalta arviointikokeilun näytöt toteutettiin. Tämän lisäksi oppilaitoksiin ja näyttötilanteisiin tehtiin arviointikäynnit ja niihin liittyvät haastattelut sekä järjestettiin oppilaitosten ja työelämän arvioijien välisiä vertaisarviointipalaverieita. Kokeiluun osallistuneille oppilaitoksille annettiin pikapalautteet oppimistuloksista ja arviointikäynneistä.

Kuvio 3

Laadunvarmennusprosessin vaiheet

Kehittämishankkeen seuraavassa vaiheessa 2004–2007 on jatkettu näyttöperusteisen arviointijärjestelmän kehittämistä ja arviointimallin testaamista (Pilotti II). Arviointikokeilu II tuottaa oppimistulokset näytöistä useista tutkinnoista. Samalla toteutetaan myös laaja näyttöjen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia koskeva kysely opettajille, työelämän edustajille ja opiskelijoille. Kokeiluvaiheen oppimistulokset ja tulokset laajasta kyselystä raportoidaan. Arviointikokeilun II-vaihe kattaa 14 perustutkintoa.

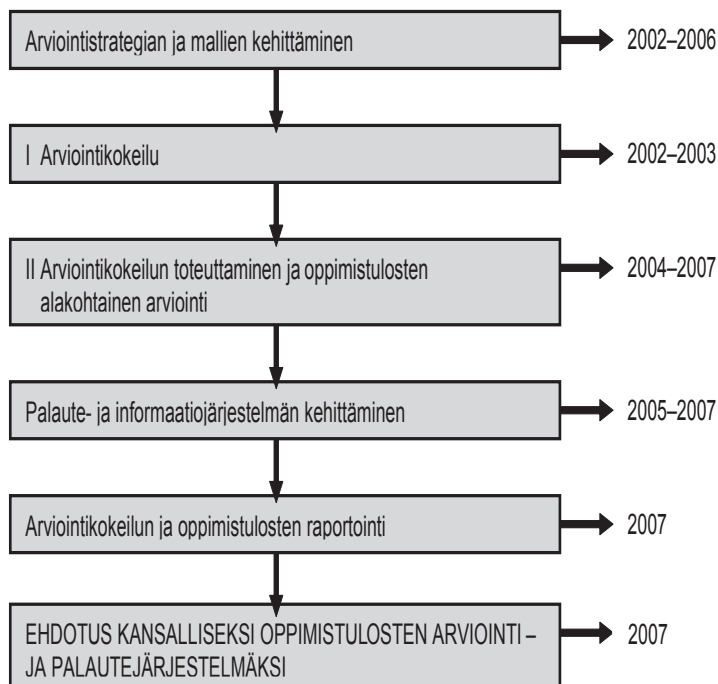
Koppi -projekti on edelleen laajentunut kuudella näyttöperusteista arviointia kehittävällä projektilla. Nämä valtakunnalliset projektit kehittävät koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjä ja ammattiosaamisen näyttöjen liittämistä osaksi opetussuunnitelmia. Tavoitteena on myös hyödyntää ammattiosaamisen näytöistä saatua palautetta itsearvioinnissa ja toiminnan kehittämisessä. Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien avulla tuetaan ammattiosaamisen näyttöjen sisällyttämistä ammatillisiin perustutkintoihin sekä oppimistulosten arviointijärjestelmän soveltamista käytäntöön.

Koppi -hanke sisältää yhteensä 10 valtakunnallista projektia, joista neljä on arviointijärjestelmän ja kuusi arviointikäytäntöjen kehittämishanketta. Koppi -hankkeen koordinoinnista vastaa Opetushallitus yhteistyössä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hankkeessa on mukana noin 50 ammatillisen koulutuksen järjestäjää ja noin 60 ammatillista oppilaitosta. Arviointijärjestelmää ja arviointikäytäntöjä kehitetään noin 36 perustutkinnossa.

Projektit jatkuvat vuoden 2007 loppuun, minkä jälkeen esitetään tarkennettu suunnitelma kansallisten näyttöperusteisten arviointien toteuttamiseksi.

KANSALLISEN NÄYTTÖPERUSTEISEN OPPIMISTULOSEN ARVIINTIJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN JA AIKATAULU

Kuvio 4

Kehittämishankkeen vaiheet ja aikataulu

TULOKSIA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ ARVIOINTIKOKEILUSTA

NÄYTÖT OSUVIA - VERTAILTAVUUTTA KEHITETTÄVÄ

Arviointikokeilu osoitti, kuten monet muutkin näyttöjä koskevat selvitykset, että näytöt ovat osuvia (valideja) ja eri osapuolia motivoivia ammatillisen osaamisen arvioinnin välineitä, joilla on mahdollista arvioida laaja-alaista ammatillista osaamista. Sen sijaan ongelmana, että näyttöjen organisointi, arviointikäytännöt sekä osaamisen arvioinnin kohteet ja kriteerien tulkinta vaihtelevat paljon, jolloin haasteena arvioinnissa on näyttöjen vertailukelpoisuus (reliabiliteetti). Tällöin kansallisessa arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota arviointitiedon luotettavuuteen, vertailtavuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, jotta saatuja tuloksia voidaan hyödyntää kehittämistyössä.

Kansallinen arviointi edellyttää myös minimilaatuvaatimusten ja suositusten tarkentamista näyttöprosessiin ja arviointikäytäntöihin sekä eri osapuolten koulutusta näyttöperusteiseen arviointiin. Kansallisen arvioinnin ja näyttöjen yhteensovittamiseen liittyviä käytännön ongelmia on mahdollista vähentää muun muassa säädösten näyttölinjausten, opetussuunnitelman perusteiden, kansallisten näyttöaineistojen, koulutuksen ja vertaisarvioinnin avulla.

Arviointitieto on mahdollista koota näytöistä tutkinnoittain, opintokokonaisuuksittain ja arviointikohteittain. Mutta kaikkia näyttöjä ei ehkä ole mielekästä käyttää kansallisessa arvioinnissa, koska näyttöjä toteutetaan paljon ja niiden toteuttamistavat vaihtelevat.

Haasteena on palautteen antaminen arvioinneista ja tulosten raportointi. Opettajat ja oppilaitosten johto olivat kokeneet erityisesti oppilaitoskohtaiset palauteraportit kaikkien mielenkiintoisimpina ja hyödyllisimpinä oman työn kannalta. Myös laadunvarmennukseen liittyneet arviointikäynnit ja niistä saatu vuorovaikutteinen palaute olivat olleet hyödyllisiä. Arviointikokeilussa saatua palautetta aiotaan käyttää omien opetussuunnitelmien kehittämisessä, näyttöjen toteuttamisessa ja arviointikäytäntöjen kehittämisessä. Kertaluonteisten arviointien lisäksi tarvittaisiin sekä oppilaitoksissa että kansallisessa arvioinnissa myös säännöllistä seurantatietoa.

VAIHTOEHTOJA KANSALLISEN ARVIOINTITIEDON KOKOAMISEKSI NÄYTÖISTÄ

Arviointikokeilun pohjalta on suunniteltu erilaisia vaihtoehtoja kansallisen arviointitiedon kokoamiseksi näytöistä. Kansallisen näyttöperusteisen arviointitiedon keruu voi perustua otantaan, jolloin tutkinnot ja näytöt valitaan kansalliseen arviointiin etukäteen. Samoin voidaan valita, seurataanko samojen opiskelijoiden oppimistuloksia koko opiskelun ajan vai kerätäänkö tieto kertaluonteisesti. Arviointitieto voidaan koota myös kaikista tutkinnon näytöistä.

Arviointikokeilun pohjalta ryhdytään kehittämään ja testaamaan kahta arviointitiedon keruumallia, niin sanottua seuranta- ja poikkileikkausmallia. Molemmat mallit ovat otospohjaisia eli niihin valitaan etukäteen tietyt tutkinnot ja näytöt. **Seurantamallissa** kansalliseen arviointiin valitaan tutkinnoista vain parhaimmat ja edustavimmat näytöt. Valinnan perusteena on, että näyttö on riittävän kattava, se on mahdollista tehdä työpaikalla ja siinä arvioidaan ammatillisen osaamisen kannalta keskeisiä valmiuksia. Seurantamallissa arviointitietoa kerätään samalta opiskelijalta koko hänen koulutuksensa ajalta. Arviointitiedon tuottaminen yksittäisestä tutkinnosta kestää tällöin noin kolme vuotta.

Poikkileikkausmallissa kansalliseen arviointiin valitaan tutkinnoista vain parhaimmat ja edustavimmat näytöt opintojen alusta, opintojen keskivaiheilta ja opintojen lo-

pusta. Oppilaitokset ovat samoja, mutta opiskelijat vaihtelevat näytöittäin. Tässä tiedonkeruumallissa ei siis seurata yksittäisen opiskelijan osaamisen kehittymistä, vaan se antaa yleistä tietoa oppimistuloksista tietyissä oppilaitoksissa ja tutkinnoissa. Tämä malli tuottaa arviointitiedon koko tutkinnosta nopeasti.

RATKAISTAVIA ASIOITA JATKOSSA

Arviointijärjestelmää kehitettäessä on kansallisen arvioinnin kannalta ratkaistava tasapaino yhdenmukaistamisvaatimusten ja paikallisen joustavuuden välillä näyttöjen toteuttamisessa. Ratkaistava on myös, miten painotetaan arvioinnin osuvuutta (validiteetti) sekä johdonmukaisuutta ja vertailtavuutta (reliabiliteetti). Tarpeen on myös määrittellä ne minimilaatuvaatimukset, jotka takaavat riittävän yhdenmukaisuuden ja oikeudenmukaisen arvioinnin toteutumisen, mutta eivät muuta laadunvarmennusta pelkäksi ulkoiseksi kontrolliksi. Toisaalta tarvitaan myös suosituksia laadukkaiden näyttöjen toteuttamiseksi. Kansallisten näyttöaineistojen rooli ja sitovuus näyttöjen toteuttamisessa sekä niiden liittäminen opetussuunnitelman perusteisiin on myös ratkaistava.

ARVIOINTISTRATEGIAN KEHITTÄMISEN PAINOPISTEALUEET

JA TOIMENPITEET 2004–2007

ARVIOINTITIETOA NÄYTÖISTÄ

Arviointistrategian kehittämisen painopiste on luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden kysymyksissä sekä mallin käytännön toimivuudessa. Erityistä huomiota kiinnitetään näyttöaineistojen toimivuuteen ja arviointikäytäntöjen kehittämiseen. Arviointikokeilun II-vaihe kattaa 14 perustutkintoa, noin 23 koulutuksen järjestäjää ja 29 oppilaitosta. Arviointikokeilu II tuottaa oppimistulokset tämän hetken arvion mukaan noin 2 000 opiskelijan 6 000 näytöstä. Oppimistulokset tuotetaan näytöistä opintokokonaisuuksittain ja arviointikohteittain otospohjaisella poikkileikkaus- ja pitkittäisseurantamallilla. Näytön arviointi kirjataan yhtenäiselle opintokokonaisuuden näyttöarvosanan dokumentointilomakkeelle, jota testataan ja kehitetään projekteissa.

LAADUNVARMENNUS

II-vaiheen arviointikokeilussa laadunvarmennus pohjautuu minimilaatuvaatimuksiin sekä paikallisen tason vertaisarviointiin ja oppilaitosten itsearviointiin sekä arvioijien koulutukseen. Minimilaatuvaatimuksia ovat muun muassa näyttöjen yhtenäiset arvioinnin kohteet ja kriteerit sekä yhtenäinen arvioinnin dokumentointi. Näyttöjen toteuttamista ja arviointi ohjataan laadunvarmennetuilla kansallisilla näyttöaineistoilla.

Arviointikokeilussa toteutetaan myös näyttöjen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia koskeva opettajan, opiskelijan ja työelämän edustajan kysely. Kysely on osa kansallisen oppimistulosten arvioinnin edellyttämää laadunvarmennusta, jolla halutaan seurata laatuvaatimusten toteutumista ja näyttöjärjestelmän toimivuutta. Kyselyn avulla saadaan tietoa mm. näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta, arvioinnin osuvuudesta ja yhdenmukaisuudesta, arviointikäytännöistä (yhteis-/itsearviointi), näyttöjen integroinnista opetukseen, näyttöjen merkityksestä oppimiselle sekä näyttöjen vaikuttavuudesta.

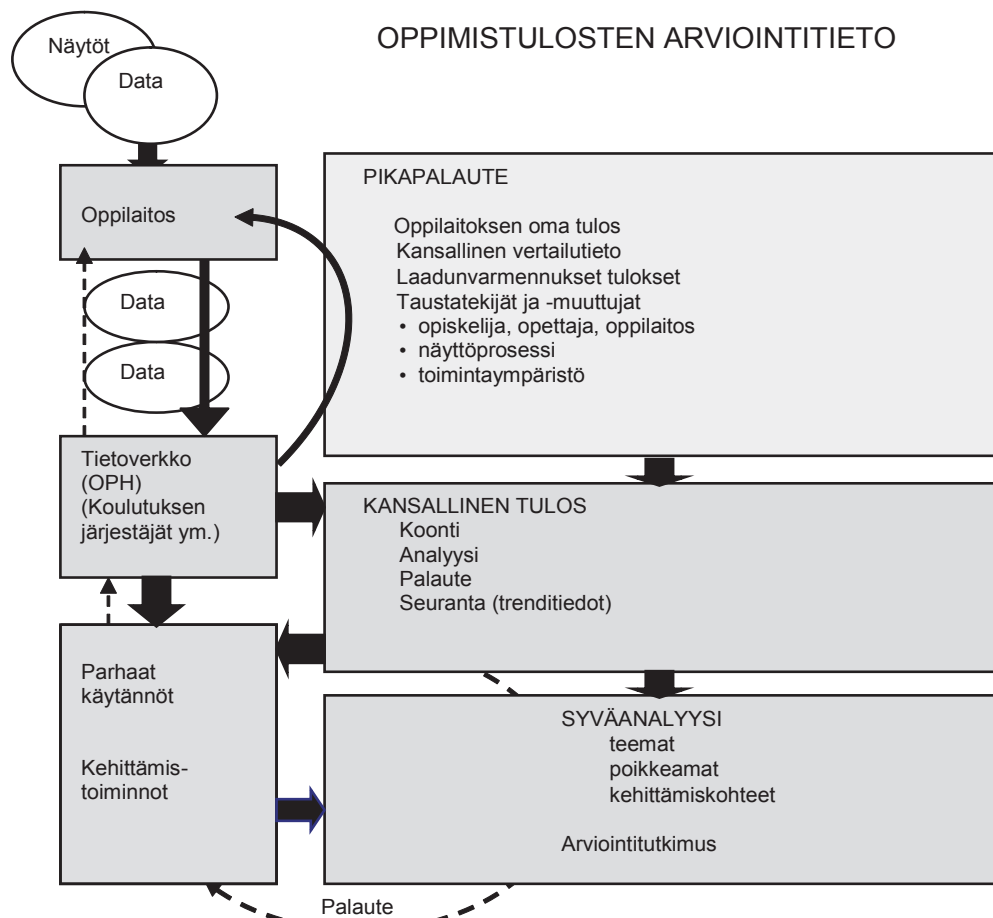
VERTAISARVIOINNIN KEHITTÄMINEN

Koppi -hankkeessa kehitetään myös vertaisarviointia osana näyttöperusteisen arvioinnin laadunhallintaa. Vertaisarvioinnin tarkoitus on varmistaa näyttöjen ja arvioinnin laatua ja tuottaa palautetta arviointikäytäntöjen kehittämiseksi. Pelkkä koulutus ei riitä, vaan tarvitaan menetelmiä, jotka ovat käytännön toimintaa kehittäviä, yhteistyötä ja osallistumista edistäviä sekä antavat palautetta oman toiminnan arviointiin. Myös alueellista ja paikallista kehittämistä ja verkostoitumista on tuettava. Hankkeessa on jo toteutettu kaksi vertaisarviointikokeilua. Kokeiluissa perehdytään vertaisarvioinnin periaatteisiin, kehitetään vertaisarvioinnin valmennusohjelma, koulutetaan vertaiskehittäjiä ja tuotetaan tukimateriaalia vertaisarviointien toteuttamiseen. Tavoitteena on, että oppilaitokset toteuttaisivat tulevaisuudessa keskenään vertaisarviointia ja hyödyntäisivät toisilta opittuja hyviä käytäntöjä näyttöjen järjestämisessä ja arvioinnissa.

PALAUTEJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

Arviointitiedon hyödyntäminen edellyttää tiedon kokoamista, analysointia ja palautteen antamista arviointitiedon käyttäjille. Palautejärjestelmän tarkoituksena on oppilaitosten itsearviointien tukeminen niin, että koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset saavat mahdollisimman nopeasti käyttöönsä vertailutietoa ja omat tuloksensa ja voivat näin tunnistaa kehittämiskohteita.

Kuviossa 5 on ehdotus kansallisen arviointitiedon palautejärjestelmäksi. Yhtenäinen tietojärjestelmä ja tiedon (datan) dokumentointi yhdenmukaisesti mahdollistavat seu-

KUVIO 5

Ehdotus kansallisen arviointitiedon palautejärjestelmäksi

rantatietojen tuottamisen oppimistuloksista tutkinnoittain ja oppilaitoskohtaisesti. Kansallista arviointitietoa voidaan käyttää kehittävässä merkityksessä, jos oppilaitokella on käytettävissä sekä kansalliset seurantatiedot että omat oppilaitoskohtaiset tulokset. Tällöin oppilaitokset voivat itse tunnistaa omia kehittämiskohteita. Olennaista palautejärjestelmässä onkin, että oppilaitokset saisivat mahdollisimman nopeasti omat tuloksensa käyttöön. Myöhemmin ratkaistaan, onko palaute kirjallinen raportti vai mahdollisesti tietojärjestelmän kautta annettava sähköinen palaute tai molemmat.

Pidemmän ajan kansallinen seuranta sekä erilaiset teema-arvioinnit mahdollistavat syvällisen tiedon saamisen kehittämistyön tueksi. Myös arviointitutkimuksen liittäminen syväanalyysiin on tarkoituksenmukaista. Tutkimuksen aiheet voivat nousta teemaarviointien pohjalta tai seurattaessa jonkin tietyn tutkinnon tai vaikkapa osaamisalueen kehitystä. Myös teema-arviointi ja arviointitutkimus voidaan yhdistää toisiinsa.

Palautejärjestelmän kehittäminen on II-arviointikokeilun keskeisimpiä tavoitteita. Kokeilun pohjalta tehdään lopullinen ehdotus kansallisen arviointitiedon palautejärjestelmäksi.

TUKI JA OHJAUS NÄYTTÖJÄRJESTELMÄÄN SIIRRYTTÄESSÄ

”Koppi” -hankkeessa arviointijärjestelmän kehittämisprojektien projektipäälliköiden ja muiden vastuuhenkilöiden toimintaa tuetaan koulutuksen, konsultaation, ohjauksen ja tiedottamisen avulla. Projektihenkilöstön koulutus ja prosessikonsultaatio -ohjelma on ollut käynnissä syksystä 2004 lähtien. Koulutuksen ja konsultaation tavoitteena on tukea projektipäälliköiden työskentelyä ja kehittää projektiryhmien toimintaa heidän omissa paikallistason oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojekteissaan. Koulutuksen avulla kehitetään projektien johtamista, ohjaamista sekä projektiorganisaation ja tiimityön rakentamista.

Arviointijärjestelmän kehittämistyötä on tuettu myös ns. laatukoulutuksella, jonka tarkoituksena on ollut kehittää oppimistulosten arvioinnin ja laadunvarmennuksen yhdenmukaisuutta sekä tukea projektien laadunvarmennussuunnitelmien toteuttamista. Uusille projekteille tarjotaan pitkäkestoinen koulutusohjelma, jossa paneudutaan näyttöjen toimeenpanoon ja arviointikäytäntöjen kehittämiseen.

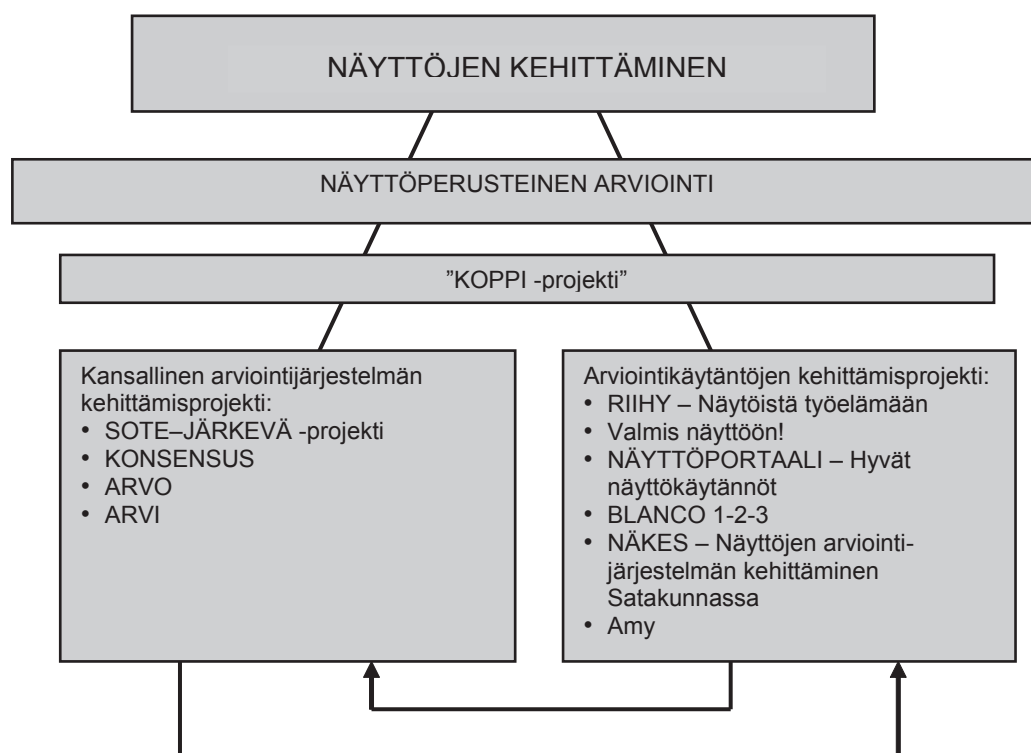
Koulutusten lisäksi kehittämistyötä tuetaan säännöllisesti pidettävillä projektipäällikköpalavereilla.

Valtakunnallisesti Opetushallitus tukee koulutuksen järjestäjiä, oppilaitoksia ja työelämää näyttöjen toimeenpanossa tuottamalla kansalliset tutkintokohtaiset näyttöaineistot, tiedottamalla, kouluttamalla sekä julkaisemalla näyttöoppaan, erilaisia selvityksiä ja esitteitä.

LIITE 1 ARVIOINTIJÄRJESTELMÄN JA ARVIOINTIKÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMISPROJEKTIT

KOPPI -HANKE (ESR)

Koppi -hanke sisältää yhteensä 10 valtakunnallista projektia, joista neljä on keskittynyt kehittämään arviointijärjestelmää ja uusia arviointikäytäntöjä. Koppi -hankkeen koordinoinnista vastaa Opetushallitus yhteistyössä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hankkeessa on mukana noin 50 ammatillisen koulutuksen järjestäjää ja noin 60 ammatillista oppilaitosta. Arviointijärjestelmää ja arviointikäytäntöjä kehitetään 36 ammatillisessa perustutkinnossa. Kehittämiprojektit on kuvattu ohessa olevassa kuviossa.

KUVIO 6 Arviointijärjestelmän ja arviointikäytäntöjen kehittämisprojektit

KANSALLISEN ARVIOINTIJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISPROJEKTIT

Kansallista näyttöperusteista oppimistulosten arviointijärjestelmää kehitetään neljässä projektissa, joiden käytännön toteuttamisesta vastaavat oppilaitokset. Projektit ajoittuvat vuosille 2004–2007 ja niissä on mukana 14 perustutkintoa, noin 23 koulutuksen järjestäjää ja 29 oppilaitosta.

Oppilaitosten koordinoimat projektit ovat: SOTE-JÄRKEVÄ -projekti (Oulun seudun ammattiopisto), KONSENSUS (AEL Oy), ARVO (Turun ammattiopistosäätiö), ARVI (Koulutuskeskus Tavastia).

Arviointijärjestelmän kehittämisprojektien tavoitteena on:

- I Näyttöperusteisen arviointijärjestelmän kehittäminen
  - Selvitetään, miten kansalliset näyttöaineistot toimivat kansallisessa arvioinnissa
  - Luodaan kansallisen arvioinnin edellyttämä laadunvarmennusjärjestelmä
  - Suunnitellaan oppilaitosten itsearviointia tukeva palaute- ja informaatiojärjestelmä
  - Laaditaan ehdotus kansalliseksi oppimistulosten arviointijärjestelmäksi ammatillisissa perustutkinnoissa
- II Arviointijärjestelmän testaaminen ja oppimistulosten arviointi valituilla aloilla
  - Oppimistulosten kokoaminen ja analysointi 14 perustutkinnosta
  - Laaditaan raportti oppimistuloksista
  - Tuotetaan analysoitua materiaalia oppimistulosten arvioinnin kehittämiseksi ja näyttöjärjestelmään integroimiseksi.

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN ARVIOINTIKÄYTÄNTÖJÄ KEHITTÄVÄT PROJEKTIT

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien (6 kpl) avulla tuetaan ammattiosaamisen näyttöjen sisällyttämistä ammatillisiin perustutkintoihin sekä kansallista oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittämistyötä.

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteissa on mukana noin 27 koulutuksen järjestäjää, 35 ammatillista oppilaitosta ja 34 perustutkintoa. Oppilaitosten koordinoimat projektit ovat: Riihy – Näytöistä työelämään (Riihimäen kauppaoppilaitos), Valmis näyttöön! (Keskuspuiston ammattiopisto), NÄYTTOPORTAALI – Hyvät näyttökäytännöt (Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä), Blanco 1-2-3 (AEL Oy), Näkes – Näyttöjen arviointijärjestelmän kehittäminen Satakunnassa (Rauman ammattiopisto), Amy (Kotkan ammatillinen koulutuskeskus).

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien tavoitteena on:

- Liittää ammattiosaamisen näytöt osaksi koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaa seudullisessa yhteistyössä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa
- Hyödyntää kansallisia näyttöaineistoja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- Kehittää arviointikäytäntöjä
- Tuottaa oppimistulokset paikallisella tasolla
- Testata näyttöperusteista kansallista oppimistulosten arviointimallia
- Kouluttaa ja perehdyttää (koulutuksen järjestäjän edustajat), opettajat, opiskelijat ja työelämän edustajat omassa projektissaan näyttöperusteiseen ja kansalliseen arviointiin
- Hyödyntää ammattiosaamisen näytöistä saatua palautetta itsearvioinnissa ja toiminnan kehittämisessä
- Levittää projektin tulokset ja kokemukset.

Näyttöperusteisen oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittämishankkeessa on keväällä 2005 tuotettu kaksi raporttia:

Mari Räköläinen ja Kathryn Ecclestone. The implications of using skills tests as basis for a national evaluation system in Finland. Outcomes from a pilot evaluation in 2002–2003 in Finland. Arviointi 1/2005.

Mari Räköläinen. Kansallisen näyttöperusteisen oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittäminen ammatillisiin perustutkintoihin. Arviointikokeilusta kohti käytäntöä. Arviointi 3/2005.

Lisätietoja arviointijärjestelmän ja arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteista löydät Internetistä osoitteesta www.oph.fi/ammattillinenesr.